Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum
Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.
Band: - (1751)
Heft: 22

Artikel: De Caulacau basilidianorum dissertatio critica Iacobi Bruckeri [...]
Autor: Bruckerus, Iacobus
DOI: https://doi.org/10.5169/seals-394696

Nutzungsbedingungen
Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Mehr erfahren

Conditions d'utilisation
L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. En savoir plus

Terms of use
The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. Find out more

Download PDF: 27.10.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, https://www.e-periodica.ch

De CAULACAU Basilidianorum DISSERTATIO CRITICA

JACOBI BRUCKERI

Acad. Berol. & Bononiens. Membri.

§. I.

INter veteris doctrinæ ænigmata, Gnosticorum somnia obscuritate tantum non omnium maxime laborare, nemo rerum in Ecclesia Christiana gestarum adeo ignarus atque rudis est, ut nesciat. Cum enim disciplinam a communi ingenii humani mensura longe abhorrentem, & vulgares scientiæ terminos excedentem affectarent Philosophi nugivenduli, cogitationibus abstrusis, notionibus fictis & nullibi nisi in emoto insanientis turbæ cerebro deprehendendis usi, ob antiquæ, quæ in Oriente & Ægypto ad ista usque tempora regnabat disciplinæ, quæ arcana atque ideo symbolica & allegorica fuit, imitationem, ænigmata magis, quam doctrinas struxerunt, rati, ut solet apud imperitum vulgus fieri, plus scientiæ abstrusioris, cujus nomen atque gloriam affectabant, præ se ferre posse, si obscuris symbolis verbisque sapientiam creparent. Testem volumus omnem eorum Hæreticorum historiam, qui excellentioris de rebus divinis eruditionis gloriam aucupantes, paulo post conditam civitatem christianam, Gnosticorum nomine eam misere deprædati sunt: quorum nugas omnes ex latebris in apricum producere, & labor & opus est;

ebrios enim loqui putes, vanos ſine mente ſonos fundentes, & nec ſenſum habentes nec inter ſe cohærentes. Unde EPIPHANIUS, (a) in iis ἐν ἀϛάτῳ γνώμῃ μεθύοντος καὶ παραλαλοῦντος τὰ ῥήματα, τὰ μὲν γέλωτι πεποιημένα ἕτερα δὲ κλαυθμῶ ἐμπλεα, *ebrii, animo ſibi non conſtante & nugatorie loquentis verba, partim ridenda, partim commiſeratione plena* deprehendit.

§. II.

Quamvis autem hæc ita ſe habere, nemo temere inficias iverit, non adeo tamen inſanivisſe homines, neque ab ingenii opibus neque ab eruditionis cultu imparatos, credibile eſt, ut vana nobis nihilque ſignificantia verba dediſſe, magnisque, quas projecerunt, bullis plane nihil, quod momentum habet, dixiſſe cenſeri queant. Id enim, quamvis frequenter ab ejus ætatis doctoribus chriſtianis eis objiciatur, (b) minime tamen veriſimile eſt, perpendentibus, ob eruditionis haud vulgaris laudem homines iſtos plurimum famæ atque plauſus retuliſſe, eosque per omnes veteris diſciplinæ campos non ſine ſudore volutatos, eruditæ opinionis, quamvis ea fanatica fuerit, ſuſpicionem reliquiſſe. Neque in ineptiſſimarum fabularum cortice hærendum, ſed ad arcana dogmata, tanto ſtudio, totque involucris recondita attendendum eſt, quibus ſagaci mente erutis, ſtultiſſimæ harum hominum nugæ & obſcuriſſima ænigmata, ſi non omnia, multa tamen, ſolvi

(a) *Adv. hæreſ. l. I. hær.* 26. §. 2. *T. I. Opp. p.* 84.

(b) Vid. TERTULLIANUS *contra Valent. c.* 5.

ſolvi queunt, & eorum diſciplinæ lux poteſt accendi. Aſt is difficilis atque diuturnus labor eſt, virumque poſcit non emanativi tantum ſyſtematis, omnisque Orientalis & Barbaricæ Philoſophiæ peritiſſimum, ſed & arcanæ diſciplinæ methodique Ægyptiacæ non ignarum, & diu in hac arena non ſine attentione & patientia verſatum. Quales cum non adeo multos eſſe, & ingratus labor & rerum magis utilium ſtudia patiantur, non miramur, perpaucos eſſe, qui Philoſophiæ Gnoſticorum multum lucis accenderint, vel etiam viderint ipſi, & innumera hodie eſſe ænigmata in harum ſectarum placitis ſepulta: Quibus noſtra demum ætate clavem repertam eſſe, lætamur, ex quo Orientalem Philoſophiam non ignotam quidem penitus, at neglectam tamen, ex umbra protraxit incomparabilis MOSHEMIUS.

§. III.

Quæ omnis Gnoſticæ diſciplinæ conditio fuit, eam imprimis Philoſophiam Baſilidis referre, comparatio quemlibet docere poteſt. Fuit is natione Ægyptius patria Alexandrinus, (c) homo, ut ſolebant Ægyptiorum ingenia, atræ bilis contagio mire corruptus, at eruditus tamen, & patriæ philoſophiæ, quam ex Orientali enatam fuiſſe alibi probavimus, callentiſſimus, unde recte obſervatum EPIPHANIO (d) diſciplinam circulatoris

(c) EPIPHANIUS *l. c. p.* 68. CLEM. ALEXANDRINUS *Strom. l. VII. p.* 764. EUSEBIUS *hiſt. eccleſ. l. IV. c.* 7. *p.* 97.

(d) *L. c.*

illius ex his oris, Ægyptiorumque placitis originem habuisse. Quem cum difficillima quæstio de mali origine teneret, (e) isque a scripturæ simplicitate præ animi, quod gnosticam sapientiam affectabat, superbia sibi discedendum esse decerneret, ad systema illud emanativum delapsus est, quod mira sagacitate cum dualistico in concordiam ire jussit Zoroaster, excoluerunt, mirumque in modum auxerunt & variarunt Syri, Persæ, Asiatici, ingenia plerumque anomala, & imaginationis morbis corrupta; a Chaldæis, Persis, Orientalibusque ceteris acceptum suæ Theologiæ adaptarunt, & symbolica methodo exornarunt Ægyptii, suum fecere Judæi Cabbalistæ, Pythagorici, Platonici, Christianæ legi attemperaverunt Hæretici, ex Syria & Ægypto progressi. (ee) Id quod inita comparatione luculenter demonstrari posset, si id ageremus, & non ea, quæ fuse alibi de Valentini hæresi disseruimus, (f) rem in aprico ponerent: qui locus illis adeundus est, qui de ea re fluctuant. Itaque & indole Philosophiæ ejus ductus, & regionis illius, quam incolebat, & in qua præclarus sapientiæ magister haberi cupiebat, more persuasus, symbolis, vocibus obscuris, barbarisque, quibus ἔκνοια ἄκνοια scripturæ loca attemperata sunt, doctrinam suam, de origine, caussa remedioque mali vestivit, & ita incertam & tenebris obsitam reddidit, ut mirum non sit, &

(e) *Ibid. p.* 72.

(ee) Probata hæc omnia dedimus in *Hist. crit. phil. T. I. p.* 1349. *T. II. p.* 190. *T. III. p.* 287. *seq.*

(f) *Ib. p.* 290. *seqq.*

& olim doctores ecclesiæ eruditissimos eum non satis intellexisse, & hærere hodie aquam viris magnis, qui hæc solvere ænigmata ausi sunt.

§. IV.

Nihil autem vel celebrius, vel obscurius in Philosophia Basilidis quam Abraxas & Caulacau [sive Caulaucau, utroque enim modo scribi posse diversa pronuntiatio probat] hujus nugatoris. Et illud quidem nomen adeo tenebris tectum & incertæ significationis est, ut doctissimos viros in diversissimas interpretationes pertraxerit, (g) quibus tamen heic, ubi alia agimus, non inhæremus. Hoc tenebris suis ita interpretes historiæ Basilidianæ terruit, ut tantum non omnes, etiam doctissimi, de definienda certa significatione hujus vocis, quidque ea in systemate Basilidiano sibi voluerit, decernendo, desperaverint. Accidit id GRABIO (h) & MASSVETO, (i) viris eruditissimis, in eum IRENÆI locum commentantibus, in quo hujus nominis mentionem faciunt. Epiphanii, Eusebii, Theodoreti, quibus illud ipsum nomen αἰνιγματῶδες tactum est, editores commentatoresque uno PETAVIO (*) excepto, qui tamen nihil, quod rem juvet, attulit, sicco illud

(g) Vid. quæ post Macarium & Chiffletium scripsit BEAUSOBRIUS *hist. de Manichéens l. IV. c. 4. T. II. p. 50. seq.* MONTFAUC. *Pal. Gr. l. II. c. 8.* BASNAGE *Hist. des Juifs T. III. p. 700.*

(h) Ad IRENÆUM *l. I. c. 24.*

(i) Ad IR. *l. c. p. 102.*

(*) Ad Epiph. l. c. T. II. Opp. p. 44.

illud pede prætereunt. Eruditissimus BEAUSOBRIUS (k) cum omnem Basilidis disciplinam magno studio enodaret, Caulacau quidem tetigit, sed præter conjecturam, in se verisimilem, nullam rationem addidit, in qua animus conquiesceret. Itaque cum de obscuro numine locoque Irenæi curatius cogitandi occasionem nobis vir quidam eruditissimus ὁ νῦν ἐν ἁγίοις subministrasset, profundius paulo, quam fieri solet, in hæc gnosticæ μαλακολογίας somnia & deliramenta inquirere placuit: quo eventu, lectorum sententiæ definire relinquimus. (kk)

§. V.

Haurienda est de Caulacau Basilidis notitia, cum Hæresiarchæ scripta perierint, ex testimoniis veterum. Inter quos primus locus debetur IRENÆO, (l) qui adversus hos homines ex instituto disputavit, & eodem fere tempore vixit, quo insanum

(k) *L. c. p.* 29.

(kk) Quadriennium effluxit, ex quo hanc Dissertationem scripsimus alii loco destinatam; interim prodiisse nuper, nova Liter. Lips. 1750. n. 90. p. 798. referunt, OTTONIS NATHANAELIS NICOLAI Diss. de Salvatore Basilidis Caulacau dicto. Quam licet nondum visam cum explicatione obscuri ænigmatis a nostra interpretatione differre, ex eo loco didicerimus, noluimus has cogitationes nostras diutius supprimere, comparatione utriusque Lectoris veteris Philosophiæ gnari judicio permissa.

(l) *L. I. c.* 24. *p.* 102. Ed. Mass.

num hominum genus in ecclesiam irrupit, eamque devastavit. Is de ea re ex versione interpretis veteris ita: *Utuntur autem & hi magia, & imaginibus, & incantationibus, & reliqua universa periergia: nomina quoque quædam affingentes quasi angelorum, annuntiant hos quidem esse in primo cœlo, hos autem in secundo, & deinceps nituntur CCCLXV. ementitorum cœlorum & nomina & principia & angelos & virtutes exponere. Quemadmodum & mundus nomen esse, in quo dicunt descendisse & ascendisse Salvatorem, esse Caulacau. Igitur qui hæc didicerit, & angelos omnes cognoverit, & caussas eorum, invisibilem & incomprehensibilem cum angelis & potestatibus omnibus fieri, quemadmodum & Caulacau fuisse.* Illustrant hæc Irenæi verba, satis obscura, & in mendo cubantia, quæ habet THEODORETUS, (m) is enim paulo luculentius: *Quin etiam angelorum nomina effingentes, hos quidem dixerunt primum habere cœlum, illos vero secundum, & ita deinceps usque ad trecentesimum sexagesimum quintum. Servatorem autem & dominum Caulacauam nominant. Hæc autem dicunt ineffabilia esse, & nec ab omnibus capi & comprehendi posse præterquam ab uno ex mille.* Tertium his addimus hæresiologiæ veteris scriptorem EPIPHANIUM, (n) qui Irenæum legit, & in horrea sua ejus observationes transtulit. Is reliquis luculentius de Caulacau ita, interprete PETAVIO: *Alii Caulaucauch cuidam eandem venerationem deferunt, quo nomine unum ex principibus appellant* [ἄρχοντά τινα τοῦτον οὕτω καλοῦντες] *quibus vocum terriculamentis commentitiisque ac*

(m) *Hæret. fab. l. I. T. II. Opp. p. n.* 418.

(n) *Adv. hær. l. I. hær.* 25. *T. I. Opp. p.* 78. *seq.*

ac barbaris appellationibus imperitis hominibus imponere conantur. - - - Quod ad vocem Caulaucauch attinet, quis eorum qui nominis potestatem noverit, risum tenere possit, cum istos videat vocabula quædam hebraice bene concepta, nec minus commode græce reddita ab iisque qui græce legunt, plane intellecta, cum difficile nihil habeant, hæc illos tamen exprimendis suis idolis accommodare, hoc est inanibus formis, ac subsistentibus principiis, [εἰς ἐνυποστάτικὰς ἀρχὰς] *& ut ita dicam, simulacrorum figmentis, dum vana illa nominum ambitione rudiorum mentibus errorem suum aspergunt, quo turpem illam ac fabulosam artem latius dissipent. Etenim vox illa Caulachauch apud Isaiam scripta legitur in duodecima visione cum ita loquitur: Tribulationem super tribulatione, spem super spe: adhuc paululum, paululum adhuc expecta. Quare ipsamet Hebraica verba ut illic leguntur descripta syllabis hoc loco subjiciam: Quippe tsaula tsau tsaulatsau tribulationem super tribulationem significat, Caulacau spem super spem, Zeerscham Zeer scham adhuc paululum, paululum adhuc expecta. Ubinam igitur est illorum commentum? ubi vanissimum illud somnium fœtus instar ab istis conceptum? unde hæc in mundo zizania? quænam genus hoc hominum necessitas coëgit, sibi ut voluntarium exitium consciscerent? Si enim ejusmodi vocabula cum eorum vim intelligerent, perniciosa ludificatione detorserunt, manifeste sibimet ipsis mali auctores fuerunt: sin per ignorantiam quæ nescirent, usurpaverint, nihil his fingi potest infelicius &c.* Hactenus Epiphanius. Reliqui veterum, qui Basilidis meminerunt, uno PHILASTRIO, (*) qui κατὰ τὸ ῥητὸν cum reliquis con-

Isaj. 28. 10.

(*) Hæres. XXXIII. p. 71.

conſpirat, & qui verbo tantum ejus meminere HIERONYMO & NICETA (**) exceptis, Caulacau tacent, (o) & idolum hoc vel ignoraviſſe plane, vel non intellectum præteriiſſe videntur.

§. VI.

Eandem fere fortunam Caulacau Baſilidis apud recentiores ſcriptores habuit, quorum omnes fere hoc nomen prætermiſiſſe ideo videntur, quoniam quid illud ſignificaverit, non asſecuti ſunt. (p) Certe qui Abraxas Baſilidis explicare conati ſunt, ſimilem dare Caulacau explicationem non ſunt auſi. GRABIUS & MASSVETUS (q) ut ſupra dictum

---

(**) T. I. theſ.

(o) Id CLEM. ALEXANDRINUM quoque, qui Alexandriæ optime rem cognoſcere potuit, & toties Baſilidianarum nugarum meminit, feciſſe miramur. Dolemus autem librum Agrippæ Caſtoris, qui omnes Baſilidis nugas clariſſime expoſuit & refutavit teſte EUSEBIO *H. E. l. IV. p.* 97. intercidiſſe; ſine dubio enim plus inde, quam conjecturas, quas nunc dare poſſumus, haurire liceret.

(p) B. Th. ITTIGIUS, quamvis omnia de Baſilide a veteribus relata attuliſſet, & de Abraxas quoque complura dixiſſet, Caulacau tamen omiſit Diſſ. *de hæreſiarch. Sect. II. c.* 2. *p.* 98. B. CLODIUS autem præſ. CONR. SAM. SCHURZFLEISCHIO Witeb. 1706. ſingularem de *Caulacau* Diſſertationem ſcripſit, quæ philologica magis, quam philoſophica eſt.

(q) *ll. cc.*

dictum, corrupto Irenæi interpretis loco deterriti de medicina & restituendo vero sensu desperavere, nec videre se Monachus Benedictinus fassus est, quomodo spes super spem Basilidianorum deliriis aptari possit. Id quod equidem non magnopere miramur, cum tantam veteris Philosophiæ, maxime Orientalis, cognitionem non habuit, quantam præ se tulit antiquitatis ecclesiasticæ. Itaque tria ista veterum scriptorum loca inter se dissentire, ratus est, quod veritati non concinere, in sequentibus patebit. Qui vero de nominis significatione dispicere connisi sunt SAM. BASNAGIUS (*), THEODORUS HASÆUS (**), aliique laudati FABRICIO (***); de origine tantum vocis ex Esaja petita disputarunt, quæ ad nostram tractationem, quæ philosophica, non philologica est, non pertinent. Unus, desideratissimus BEAUSOBRIUS, (r) qui critico examine Basilidis mataeologiam erudite excussit, Caulacau quoque philosophice explicandum tetigit, & initio quidem totius systematis cœlestis nomen illud esse conjecit, at cum vidisset, repugnare id loco Irenæi, ad Theodoreti sententiam accessit, recteque definiit, nomen id Salvatoris esse, eo quod omnis spei fundamentum nobis esset. In quo quidem vir emunctæ naris, felixque veterum hæresium indagator deceptus haud est; ast nec rationem aliam addidit, nec ex systemate Basilidis explicuit, prodidit

(*) *Annal. polit. eccl. ad Ann.* 121. *T. I. p.* 49.
(**) *Bibl. Brem. T. VII. p.* 495.
(***) *Ad PHILASTR. p.* 71.
(r) *L. c.*

didit quoque vim & locum Caulacau in eo ſyſtemate non ſatis inſpexiſſe, cum in tota ea re nihil mali latere pronuntiet. Quod aliter ſe habere ex dictis patebit. Nobis in præſentia, enarrata rei hiſtoria, jam id negotii dabitur, ut admiſſa Theodoreti explicatione eam ex ſyſtemate Baſilidis probemus, & cur id nomen Salvatori impoſuerit, perquiramus; deinde Epiphanium atque Irenæum cum iſta explicatione conſpirare oſtendamus; quo pacto tandem corrupto & obſcuro Irenæi loco facile medicinam afferre licebit.

§. VII.

Priusquam autem hæc, quæ diximus, capita probatum imus, pauca ſupponere magis, quam prolixe demonſtrare neceſſe eſt, cum animus non ſit integram nugarum Baſilidianarum explicationem afferre. Et primo quidem facile nobis largientur, qui hiſtoriam philoſophiæ, exſurgente monarchia Romana, florentis curatius perquiſiverunt & cum ſacræ civitatis hiſtoria comparaverunt, Baſilidis doctrinam, ut reliquorum Hæreticorum, qui ſe a ſublimiore divinarum rerum cognitione Gnoſticos nuncupaverunt, cum Philoſophiæ Orientalis & Ægyptiacæ ſyſtemate, tunc magna divinitatis opinione vigente, non convenire tantum, quoad præcipua principia & opiniones, ſed vero eſſe longe ſimillimum, Baſilidem, hominem Ægyptium, & in patria eandem ſi ſuperis placet ſapientiam edoctum inde occaſionem ſumſiſſe, manus his deliriis dandi, eaque Chriſtianorum placitis ita attemperandi, ut hæc Chriſti diſciplina ſuæ gentis genio & eruditioni placere poſſet. De quo ſi quis dubitaverit, ejus patientiam exora

mus, ad relegenda ea, quæ in *Historia critica Philosophiæ*, de Philosophiæ Orientalis systemate, ejusque principiis, tum de ejus auctoritate inter Gnosticos prolixe satis diximus. (s) Quæcunque enim Orientalis Philosophia præcepit, ea, si peculiaria quædam, quæ ad distinguendum ab aliis systema suum Basilides excogitavit, demas, etiam apud hæresiarcham occurrunt: cuncta ad emanationum divinarum seriem constituendam directa, omnia systemati emanativo applicata, rerum omnium origines ex Deo assertæ, ineffabile Numen suppositum, exque ejus abysso per varios ordines gradusque rerum omnium ortus descriptus; origo mali per declinationem emanationum ad tenebras & privationem id est materiam introductarum, explicata, æones & principia divina ἐνυποστατικὰ ideo excogitata, pleroma divinum miris substantiarum emanativarum seriebus repletum, mundi visibilis origo & corruptio a principiis emanantibus longiusque a fonte primo deviantibus asserta; revocati homines per purgamenta a scoriis malorum geniorum eorumque potestate in mundum materialem ad refluxum per principium emanativum primum, ad fontem Deitatis &c. Quibus methodus symbolica, arcana, obscura & initiatis tantum pervestigabilis addenda est. Hæc in Valentini systemate libro citato fecimus manifestissima, quod cum non nisi ingenii magis erudite luxuriantis modulo a Basilidiano differat, facilis labor erit, omnia hæc cum dogmatibus Basilidis comparare, ut evidentissima pateat

(s) *T. III. p. 290. seqq.*

pateat concordia. Itaque his latius probandis, ne actum iterum agamus, supersedemus, & unum HIERONYMUM (t) vadem sistimus, fatentem, *universum pene errorem de Chaldæo & Syro & Græca sermone exortum esse.* Idem Gnosticos ipsos jactasse refert PORPHYRIUS. (u)

§. VIII.

Alterum, quod præmonendus lector est, in eo versatur, Basilidem, more Ægyptiorum, Philosophiam suam de divinis deque mundo & malo obscuris vocibus & ænigmatibus texisse, ut & admirationem novæ & inauditæ rei consequeretur, & se Orientali atque Ægyptiacæ methodo attemperaret, quæ symbolis, figuris, numinibus ignotis cuncta recondit. Quem in modum Cabbalistas quoque similia decreta occultasse alibi demonstravimus. Maxime vero ideo substantias suas divinas atque æonas in ignotos Deos transmutavisse videtur, ut eo magis conterraneis suis placeret, quos omnium maxime circa πολυθεότητα insaniviſse, & religiosiores aliis videri voluisse constat. (x) Nempe persuasisse sibi videtur homo ineptus, facilius ad recipiendam fidem Christianam philosophica veste ornatam persuaderi posse Ægyptios, si nova & ignota illis numina adduci crederent. Et has quidem caussas Basilidi fuisse verisimile est,

(t) *Adv. Jovinian. l. II. p.* 429.

(u) PORPHYR. *in vita Plotini c.* 16. *Hist. crit. phil. T. II. p.* 368.

(x) *Geographus vetus* a GODOFREDO editus *p.* 17.

cur barbaras voces ex Hebraica & Chaldaica lingua quales fuere Barbeloth, Jaldabaoth, & Caulacau, vel ab inusitato nomine Græco petitas, qualis erat vox Prunicus, vel excogitatas cabbalistico literarum usu & potestate, cujus generis Abraxas est, Philosophiæ suæ decreta obscuraverit. Nec procul a scopo EPIPHANIUS ferit, contendens, *his vocum terriculis commentitiisque ac barbaris appellationibus eum imperitis hominibus imponere conari.* Idem visum EUSEBIO, (*) qui Basilidem, *προσχήματι ἀπορρήτερων δυσσεβῆς αἱρέσεως περατώδεις ἀναπλάσσαι μυθοποιίας specie arcanorum* [verborum atque mysteriorum] *portentosas fabulas impiæ hæreseos commentum fuisse ideo conquestus* esse videtur, quod ejusmodi vocum reconditarum & ad arcanam methodum referendarum artificio fabulas suas theogonicas texerit. Pari ratione de ea re loquitur HIERONYMUS: *abuti hisce verbis immundissimam hæresin apud simplices quoque & deceptos, ut terrorem faciat novitate sermonum, quod scilicet qui hæc verba cognoverit, & in coitu eorum meminerit, absque ulla dubitatione transeat ad regnum cœlorum.*

His præsuppositis, ut quid Caulacau Basilidi dictus fuerit intelligamus, scrutandum systema fanatici Philosophi ejusque theogonia & cosmogonia exploranda est, ut quem Caulacau suo locum in ea asignaverit, discamus. Idem vero cum Basilidi constitutum fuerit, quod Gnosticis reliquis, ut ostenderet, quomodo ex summo Deo omnia fluxe-

(*) *ll. c.* conf. PLOTINUS, *Enn. II. l. IX. c. 10. p. 209.*

fluxerint, quomodo malum exortum sit, quomodo in Deum sublato malo revertantur omnia, quo mediatore divino ab ejus imperio liberari mundus queat, quod ex Irenæi, Theodoreti atque Epiphanii testimoniis constat, sequitur inde Caulacau ex principiis illis divinis & emanativis fuisse, quæ ex inexhausta & incomprehensibili Divinitatis abysso progressa pleroma divini luminis substantiali hypostasi repleverunt, & quorum unum ex pleromate progressum ad juvandum mundum inter homines comparuerit. Diserte hoc testatur THEODORETUS, (y) *ingenitum, cum bella angelorum nationibus imperantium vidisset, mentem suam primogenitam misisse, quam etiam Christum appellaverit, ut servaret eos, qui vellent credere. - - - Servatorem autem & Dominum Caulacau nominare.*

§. IX.

Quæ cum ita se habeant, dicendum porro, quis emanationis ordo Basilidi placuerit, ut intelligatur inde, idem principium emanativum divinum ab hæresiarcha admissum esse, quod Simoni Mago δύναμις Θεοῦ. summa Dei potestas, Cabbalistisque Adamkadmon vocatum est, id est prima & principalis emanatio, tanquam radius ex divini luminis oceano transmissus in mundum inferiorem, ut cuncta illustraret, a tenebris liberaret, & quos ad materialitatem suscepta inclinatio malos fecerat angelos [scorias vocant atque cortices Cabbalistæ] vinceret. Rem itaque ut paucis ab ovo exordiamur, patientiam lectoris paulisper

(y) L. c.

rogamus. Displicuere Basilidi Simonis Magi, Menandri & similium genealogiæ divinæ, ex Orientali Philosophia haustæ, eo quod philosophicæ tantum fuerint, minusque commode ad Christiana placita transferri potuerint. Meliora itaque daturus, ad infiniti naturam accuratius attendendum sibi esse censuit. Constat id testimonio IRENÆI, (z) qui diserte, *Basilidem ait, ut altius quid & verisimilius invenisse videatur, in IMMENSUM extendisse sententiam doctrinæ suæ*; Idem EUSEBIUS (aa) monuit, εἰς τὸ ἄπειρον τεῖναι τὰς ἐπινοίας *ad immensum retulisse cogitationes suas*, quod minus recte assecutus est doctissimus VALESIUS, (bb) contendens *fabulas interminatas & vagas nullo certo modo ac termino definitas & veritati certæ ac suis spatiis circumscriptæ oppositas* intelligi. Eusebius enim, Irenæum secutus, de origine & generatione æonum sive emanationum in infinito pleromate agit, & qua ratione melius, quam Menander & Saturninus fecerant, se infiniti rationes emanativas explicare posse Basilides crediderit, exponit. Emendatius vero se philosophari posse, propiusque ad Christiana placita accedere ratus est Basilides, si quantum posset mundi materialis originem quam longissime ab infinito pleromate & a summa potestate, secus ac Menander ac Saturninus instituisse videbantur, removeret: Itaque ad emanationis divinæ ordinem confugit, quem Gnosticæ Philosophiæ cardinem fuisse, & ipsa systemata

(z) *L. c.*
(aa) *L. c.*
(bb) *Ad l. c. Euseb. p.* 55.

mata eorum inter ſe comparata loquuntur, & haud obſcure prodidit PLOTINUS. (cc) In hac autem rerum divinarum abyſſo, ita emanationum ordinem, teſtibus Irenæo, Theodoreto, & Epiphanio diſpoſuit, ut diceret τὸν ἀγέννητον νοῦν πρῶτον γεννῆσαι, ἐκ δὲ τοῦ νοὸς προβληθῆναι τὸν λόγον, φρόνησιν δὲ ἀπὸ λόγου, ἀπὸ δὲ φρονήσεως σοφίαν καὶ δύναμιν, *ingenitum mentem primam omnium genuiſſe, ex mente projectam fuiſſe* [memorabili ſyſtematis emanativi vocabulo, ut alibi (ee) demonſtratum] *rationem, ex ratione prudentiam, ex prudentia ſapientiam & virtutem.* (dd) Hæc iſta principia divina ſunt, per quorum ordines immenſitas divina emanari attributa ſua & operationes ad inferiora paſſa eſt. Quæ tamen cave meras affectiones, virtutes & attributa divinitatis Baſilidi fuiſſe putes. Nam hoc univerſo ſyſtemati Gnoſtico & toti Philoſophiæ Orientali & Ægyptiacæ adverſum eſt, quæ emanationibus divinis hypoſtaſin, licet cum ſummo Numine radicaliter unam tribuere ſolebat, ut vel ſolæ Sephiræ Cabbaliſticæ, & primus homo apud Cabbaliſtas docere poteſt. Neque aliud velle vel evincere æonum nomen, ſuo loco probatum dedimus. (ff) Teſtem autem damus EPIPHANIUM, qui idola Baſilidis eſſe μορφὰς, καὶ ΈΝΥΠΟΣΤΑΤΙΚΑΣ ΆΡΧΑΣ *formas & principia ſubſiſtentia* &, quod ex ſuo

 addit,

(cc) *L. c. c.* 10. *p.* 110.

(dd) THEODORET. *l. c.* CLEM. ALEX. *Strom. l. IV. p.* 529. addit juſtitiam & pacem.

(ee) *Hiſt. crit. phil. T. III. p.* 385. *ſeqq.*

(ff) L. c. *T. II. p.* 647.

addit, ἀνδριαντοπλάστας, *efficias statuas*, eo quod ejusmodi simulacra & statuas, sive personas quasdam in divinis effingant, testatus est. Miramur itaque, non MASSVETUM tantum putavisse, Basilidem æones non re, sed virtute duntaxat & ratione, ab innato patre distinxisse, sed BEAUSOBRIUM quoque, illo in veteris Philosophiæ decretis perspiciendis longe oculatiorem, credidisse, æones has tantum esse perfectiones divinæ naturæ secundum Basilidem, quæ ab ea se nunquam separent, sed concentratæ ab omni æternitate in essentia divina, cœperint se extendere & dilatare, cum Deo placuisset res formare: nempe esse lumina atque radios ex divina essentia emanantes quæ ab ea non aliter distinguantur, quam dimensiones a substantia extensa. Hæc enim si mens Basilidis, & qui cum eo in hac parte omnes fere steterunt, Gnosticorum, fuisset, nonnisi in rationis signo istæ æones concipiendæ essent, & hac quidam ratione, nec ex pleromate ad condendam NB. modo emanativo, materiam progredi potuissent, nec peculiarem hypostasin efformare. Quin ipse Caulacau noster plenus ejus rei judex est. Is enim cum princeps æon fuerit nempe mens patris, descenderitque in mundum ad liberandos homines, necessario hypostatico discrimine a patre distinguendus est. Licet cetera lubenter fateamur, æones & radicaliter unum cum fonte Deitatis esse, & in eo subsistentiam, velut in scaturigine sua habere, & longa aliam significationem æonis esse, quam est personæ in mysteriis Christianis, uti latissime in explicatione Systematis cabbalistici docuimus. (gg) Quare per-

(gg) *Hist. crit. phil. T. II. p. 985. seqq.*

perperam judicaſſe virum eruditiſſimum putamus, cum diceret, hactenus rationi & prudentiæ convenienter Baſilidem docuiſſe. Has vero, quæ in divino pleromate ſunt, æonas, conjugiis inter ſe ad propagandum emanationum ordinem, Baſilidem copulaſſe, ex CLEMENTIS ALEXANDRINI loco (hh) diſcimus, ubi mentione demiurgi Baſilidiani facta diſerte: ὅσα ἐκ συζυγίας προέρχεται, πληρώματά ἐστι, ὅσα δὲ ἀπὸ ἑνὸς, εἰκόνες; *quæcunque procedunt ex conjugatione, pleromata ſunt, id eſt, plenitudines, quæcunque autem ab uno, imagines.* Qui canon præcipuus Philoſophiæ Orientalis, ubi recte intelligitur, cognoſci inde poteſt, qua ratione ex principiis activis & paſſivis in divinis non tantum lucis plenitudinem [ſubjectum ſcholaſtico nomine diceremus], ſed & formam & imaginem ineffabilis Deitatis tum Baſilides, tum reliqui Gnoſtici, quique ex Orientali Zoroaſtris diſciplina progreſſi ſunt, Philoſophi ceteri, derivaverint. Et hæc quidem ſecundum Baſilidem in mundo intellectuali, divino, luce cœleſti pleno acciderunt.

§. X.

Ex mundo intelligibili ad ſenſibilem progreſſus Baſilides, non parum, ut videtur, offenſus eſt difficili quæſtione, qua ratione in hunc adſpectabilem mundum præter perfectiones divino opificio dignas malum quoque, tum imperfectionis, tum malitiæ, phyſicum & morale hodie dicimus, irrepſerit. Quæ quæſtio ut omnem Orientalem metaphyſicam peperit, ita potiſſimum fœcunda

(hh) *L. IV. p.* 509.

mater fuit ſomniorum Gnoſticorum. Quam ut ſolveret, ſuppoſitis emanativis principiis, non aliam, quam reliqui, originem rerum creatarum poſuit. Gnoſtici autem teſte PLOTINO, (*) *demiurgum deſciſcentem a matre fingentes mundum ab ipſo deducebant ad extrema ſimulacrorum, quo interprete* quoque ſcimus, ex eorum mente *animam atque ſapientiam quandam, id, quod inferius eſt, concupiviſſe* [νεῦσαι] *ſive id cœperit anima, & hujus generis cauſſa extiterit, ſive ſapientia quædam, ſive utraque idem concupiverit: inde vero alias animas condeſcendiſſe veluti membra ſapientiæ, & has corpora humana fuiſſe ingreſſas.* Ex quo memorabili loco patet, rerum materialium, conditi mundi, creatorum hominum origines obſcuriſſimos Philoſophos, ad quandam ſyzygiam divinarum æonum, pleroma egreſſarum & ad inferiora emanationem extendentium retuliſſe. Hoc ut Valentinus expoſuerit, alio loco planum fecimus. Baſilidem ſimilia præcepiſſe, Irenæi, Theodoreti, Clementis Alexandrini, Epiphanii narrationes nos dubitare non ſinunt, quamvis non in omnibus illæ inter ſe concordent. Et Irenæus quidem ita rem narrat: *A dynami atque ſophia virtutes & principes & angelos, quos & primos vocet, & ab iis primum cœlum factum; dehinc ab horum derivatione alios autem factos aliud cœlum ſimile priori feciſſe, & ſimili modo ex eorum derivatione cum alii facti eſſent, antitypi ejus, qui ſuper eos eſſent, aliud tertium deformaſſe cœlum; & a tertio deorſum descendentium quartum, & deinceps ſecundum eum modum alteros, & alteros principes & angelos fa-*

ctos

(*) *L. c.*

ctos esse, & cœlos CCCLXV. quapropter & tot dies habere annum, secundum numerum cœlorum. Eos autem, qui posterius continent cœlum, angelos, quod etiam a nobis videtur, constituisse ea quæ sunt in mundo omnia, & partes sibi fecisse terræ, & earum, quæ super eam sunt, gentium. Idem prorsus tradit Theodoretus. Nec abludit Epiphanius, (ii) *barbaras principum ac potestatum per unum quodque cœlum appellationes innumeras, memorans*, qui & alio loco (kk) potiora nomina principum potestatumve cœlis variis præsidentium enarrat. Ast non omnibus is angelis creationem mundi tribuit, sed eum, qui septimo cælo præsit, Sabaoth dictum, esse cœli terræque conditorem, tum eorum, qui consequuntur, orbium cœlestium, angelorumque suorum dicit. Aliter quam hi omnes, CLEMENS ALEXANDRINUS, (ll) ipse Ægyptius, & nationis suæ opinionum callentissimus. Is Basilidis verba recitat, statuentis: *mortis generationem esse opus ejus, qui creavit mundum; deque hoc Deo dixisse* tradit: *quo est minor imago viva facie, eo est minor mundus viva æone: quænam est ergo caussa imaginis? faciei majestas, quæ pictori exhibuit figuram, ut per ejus nomen honoraretur: non enim ex se & sua auctoritate fuit forma inventa, sed implerant nomen, quod in creatione erat imperfectum: cooperatur autem id quod invisibile est in Deo, ad fidem ejus quod effictum est.* Addit his Clemens: τὸν, μὲν δημιουργὸν, ὡς Θεὸν καὶ πατέρα κληθέντα, εἰκόνα, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ προφήτην

(ii) *L. c. c. p.* 78.
(kk) *p.* 91.
(ll) *Stromat. l. IV. p.* 509.

[illegible]ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΙΠΕΝ· ΖΩΓΡΑΦΟΝ ΔΕ ΤΗΝ ΣΟΦΙΑΝ, ΗΣ ΤΟ ΠΛΑΣΜΑ Η ΕΙΚΩΝ, ΕΙΣ ΔΟΞΑΝ ΤΟΥ ΑΟΡΑΤΟΥ· ΕΠΙ ΟΣΑ ΕΚ ΣΥΖΥΓΙΑΣ ΠΡΟΕΡΧΕΣΑΙ, ΠΛΗΡΩΜΑ ΕΣΤΙ, ΟΣΑ ΔΕ ΑΠΟ ΕΝΟΣ, ΕΙΚΟΝΕΣ, *Creatorem, qui Deus & Pater vocatur, imaginem veri Dei prophetam dixit; pictorem autem sapientiam, quæ figmentum produxit imaginem ad gloriam invisibilis Dei: quæcunque enim ex conjugatione procedunt ad pleromata pertinent, quæ vero ab uno, ad imagines.* Disfidere hæc inter se, & Irenæum quidem multos creatores, eosque malas potestates ponere, Clementem unum demiurgum, eumque divinum, Dei imaginem, recte monuit acutissimus BEAUSOBRIUS, (mm) qui & putat fabulam nobis narrare Irenæum, CCCLXV. cœlos, totidemque angelos creatores commentum, quod Persarum Philosophiam, ex qua sua hauserit Basilides, quæque singulis anni diebus singulos angelos præficiat, non rite intellexerit. Quamvis autem non satis accurate Basilidis mentem exposuisse videatur Irenæus, putamus tamen eum cum Clemente posse in concordiam redigi, modo ad ipsum systema, & verba Clementis recte attendatur. Secundum systema enim Orientale, Persicum, Chaldæum, Ægyptiacum, quale eo tempore viguit, ex pleromate per syzygiam sive copulationem principii activi & passivi progressus est ad condendum mundum demiurgus; nempe ex potentia & sapientia, quarum æonum in pleromate ultimarum productio, quæ creatorem exhibuit, secundum emanativi systematis leges, imaginem invisibilis Dei retulit, eique per sapientiam

(mm) *L. c. p.* 15.

tiam rerum condendarum ideæ ſive formæ & picturæ, velut rerum αὐτόγραφα impreſſæ ſunt. Itaque Clemente auctore demiurgus ratione originis ex divino pleromate, nempe conjugatione ultima ortum habet, & ideas rerum habet ex derivatione ab uno, ut Majeſtas ineffabilis Deitatis reluceret. Nihil hic dictum, quod non Cabbaliſtis quoque placuiſſe ſuo loco docuimus. Et hactenus creatorem bonum eſſe conſtat. Aſt cum ipſe quoque Clemens tradat, Baſilidem hunc ipſum creatorem mortis auctorem facere, certum inde eſt; mali, quod in mundo eſt, eum quoque auctorem eſſe. Id quod nulla alia ex ratione derivari poteſt, quam quia demiurgus, oblitus originem ex pleromate, ſive plenitudine lucis, propter illuſtrandas tenebras ad inferiora inclinaverit, ſicque ex mixtura lucis & tenebrarum mundum condiderit. Hanc enim Gnoſticorum doctrinam fuiſſe, diſertis verbis teſtatur PLOTINUS; (nn) *Animam atque ſapientiam quandam ad id, quod inferius, inclinaviſſe, & alias animas condeſcendiſſe, & ſapientiæ membra, easque ingredi corpora humana, cujus autem gratia animæ collapſæ ſint, illam rurſus minime labi, quaſi non annuerit, vel inclinaverit, ſed tantum tenebras illuſtraverit: deinde hinc ſimulacrum in materia reſultaſſe, & inde ſimulacrum ſimulacri formam per materiam ſive materialitatem, & ſic demiurgum conſtitui.* Obſcurus quidem hoc loco, more ſuo, eſt Plotinus, eo quod abſurditatis Gnoſticos rationibus metaphyſicis cupit convincere. Ex iis autem, quæ fundamenti loco ſubſternit, apertiſſi-

(nn) *L. 6.*

tissimum est, inclinationem demiurgi, & sapientiæ in eo residentis ad illustrandas in creatione tenebras caussam fuisse materialitatis: nempe ut habet JAMBLICHUS: (oo) *distinguendo materialitatem ab essentialitate*, id est, privationem, quæ tenebras mortemque involvit, ab essentia spirituali, quæ ex principio emanativo omnibus inest. Compara cum his systema Valentinianum, & difficiles hæ nugæ, at toti tunc Orienti communes multa luce radiabunt.

§. XI.

Altera difficultas, quam de numero creatorum cœlorumque a principibus conditorum movet Beausobrius, ita tolli potest, ut inter creatorem ex pleromate progressum, & inter angelos ab eo emanationis lege productos, ut administri essent in creationis opere, distinguatur. Vidit id ipsum Vir optimus nobisque desideratissimus, & monuit, atque memorabili Clementis loco illustravit. Possumus his addere Cabbalistas, qui ex iisdem fontibus sua hauserunt, in quorum systemate unus mundus alteri subordinatus est, parique potestate subordinata angeli cujusvis mundi sunt, ut alibi demonstratum. (pp) Immo magis notandum, ipsum Zoroastrem, a quo hæc Philosophia excogitata, & ad sequentia tempora transmissa est, hunc in modum creationem descripsisse, statuentem: *sex Deos Oromasden fecisse, primum benevolentiæ,*

(oo) *De myst. Ægypt. Sect. VIII. c. 1. p.* 152.

(pp) *T. II. Hist. crit. phil. p.* 1025. *seq.* quæ accurate expensa obscuris Orientalium nugis lucem conciliare apta sunt.

tiæ, secundum veritatis, tertium æquitatis, reliquos sapientiæ, divitiarum, & voluptatis, quæ honestæ consequitur, opificem. Deinde eum se triplicasse, & a sole [Mithra, fonte ignis primævi] *tanto intervallo se removisse, quanto a terra sol abest: ac cœlum stellis decorasse, unamque ante alias tanquam custodem & speculatorem constituisse Sirium, alios porro viginti quatuor Deos condidisse, & in ovo posuisse &c.* Ægyptios vero, ad quos ea quoque Philosophia dimanavit, similiter præcepisse, JAMBLICHUS (rr) testatur, narrans, præter æonas vel duces cœlestes supremos rerum visibilium opificio alios duces præesse, nempe δημιουργικὸν νοῦν, καὶ τῆς ἀληθείας προστάτην, καὶ σοφίας, ἐρχόμενον μὲν ἐπὶ γένεσιν, καὶ τὴν ἀφανῆ τῶν κεκρυμένων λόγων δύναμιν εἰς φῶς ἄγοντα, *opificem mentem, qui & veritatis custos sit & sapientiæ, quatenus ad generationem descendat, & incognitam rationum latentium vim producat in lucem. . . . Esse & alium principatum apud illos super elementa tota in generatione posita, virtutesque eorum, esse enim quatuor masculas totidemque fœmininas; hunc Soli tribuere: item alios principatus super naturam omnem in generatione versantem, quem Lunæ assignent: DIVIDENTES VERO COELUM IN PARTES DUAS VEL QUATUOR, VEL DUODECIM, VEL SEX ATQUE TRIGINTA, VEL HARUM DUPLAS, VEL ALITER QUOMODOCUNQUE DUCES HIS PRÆFICERET AUT PLURES AUT PAUCIORES: denique his omnibus unum præficeret, qui omnibus superior sit. Atque ita Ægyptiorum doctrinam*

(qq) PLUTARCH. *de Isid. & Osiride.*

(rr) *L. 6. c. 3. p. 159.*

trinam de principiis desuper ad inferiora progredientes ab uno incipere, & desinere in multitudinem unius imperio gubernatam &c. Quem locum systema Gnosticum mire illustrare, & veras ejus origines pandere vidit jam MASSVETUS, ast cum Persicam & Orientalem Philosophiam in Ægypto patriis placitis & Græcis theogoniis attemperatam ignoraret, & mere Platonica hæc esse putaret, in errorem actus est. Mire autem, non omne tantummodo dogma Gnosticum de origine & administratione mundi visibilis illustrat, sed imprimis ea, quæ duce Clemente Alexandrino, Irenæo, Theodoreto & Epiphanio de Basilidis ea in re mente dicta sunt, in aprico ponit. Nempe rationem aperit, quomodo per emanationis viam a summo fonte rerum omnium effluxerit demiurgus, POTENTIA & SAPIENTIA gravidus, qua ratione rerum ideas, simulacraque sive rationes latentes impresserit, & quo pacto deinde potentiæ subordinatæ in condendo & administrando mundo se gesserint, gerantque adhuc. Quæ cum clarissima sint, dubium non est, quin Basilides, qui Ægyptiacam Philosophiam secundum principia Orientalia expressit, eadem ratione statuerit: sicque in concordiam diversæ narrationes doctorum ecclesiasticorum possunt redigi. Neque prætereundum hoc loco est, constare ex verbis Jamblichi, Ægyptios pro lubitu cœlum in plurimas partes divisisse, iisque potestates minores præfecisse. Quod cum Ægyptiis solenne fuerit, caussam non videmus, cur Irenæus, Theodoretus, Epiphanius mendacii vel erroris, quod vult Beausobrius, coarguendi sint, quod ineptam hypothesin Basilidi tribuerint. Ut enim taceamus, non adeo ineptos esse tot cœ-

los

los Basilidis, ubi semel ejus systema admittitur, ac videri potest illis, qui sana ratione philosophari solent, ipse parallelismus inter placita Persica, Ægyptiaca ac Basilidiana evincit, revera istas nugas his hominibus placuisse, quos ob absurditatem opinionis excusare velle, est caussam eorum agere, non historiam criticam scribere. Fatemur tamen verisimile nobis videri, tot cœlos, quot angeli & potestates varii ordinis illis præfectæ esse dicuntur, non tam distinctos cœlos, quam cœlestes sedes & potentias in illis definitas significare: qua de re tamen plura, ne extra oleas vagemur, hoc loco dicere non licet.

§. XII.

Qualis hujus creatoris & administrorum ejus cœlis præsidentium conditio secundum Basilidis systema & opinionem sit, ex dictis facile est colligere. Quamvis enim demiurgus ratione originis bonus fuerit, quippe qui ex pleromate divino processit, sapientiæ & potentiæ divinæ filius, attamen quia ad inferiora inclinavit, ut tenebras illustraret, ex ea mixtura mortem malumque inducere necesse habuit. Fatemur insulsum & illepidum hoc systema esse, ast de eo jam non quæritur, sed tantum de mente ejus, quæ alia esse nequit, ubi semel cum Orientali Philosophia duce Zoroastre statuitur, ex uno fonte lucis principium fuisse exortum, quod quia limitatæ virtutis est, tenebras necessaria sequela post se traxerit. Quod qui capere nequeunt, quomodo lucis & tenebrarum principia cum emanativo principio consistere queant, illis elegans locus Sharistanii,

ſcriptoris Perſici, a TH. HYDEO [ss] productus legendus eſt, qui omnia plana faciet & clariſſima. His enim hoc loco immorari non vacat; ſufficit, teſte Clemente, mortis auctorem demiurgum viſum fuiſſe Baſilidi, nec aliter potuiſſe propter naturam ſyſtematis emanativi, & remotum a pleromate demiurgi locum, quem illi asſignabat ſtatuere. [**] Ex hoc autem ſua ſponte fluit, deterioris conditionis, pejorisque indolis debere eſſe angelos creatoris adminiſtros, mundi partibus cœlisque præfectos, eo quod longius a pleromate remoti, magisque rebus materialibus immerſi ſunt. Hinc iræ, tyrranides, ſanguinis ſitis, bellorum cauſſæ, & mala alia innumera, quibus homines ab iſtis angelis mundi dominis & præfectis vexantur, quasque hac ratione malorum omnium phyſicorum pariter atque moralium cauſſas eſſe teſtibus Irenæo, & Theodoreto, Baſilides ſtatuit, nec ille ſolus, ſed omnis quoque Gnoſtica Philoſophia profeſſa eſt. Comparari cum hac angelorum mundi directorum malitia Hebræorum Cabbala debet, & ea expendenda, quæ de Klippoth ſive corticibus angelisque malis nugantur, & quæ alibi expoſuimus: ea enim opiniones Philoſophiæ Orientis in his deliriis ampliſſime inſanientis mire illuſtrabunt. Ipſam quoque hominis animam ex ſummo fonte delapſam & ad inferiora vergentem, cum per harum poteſtatum ſedes & regiones transiret,

---

[ss] *De relig. vet. Perſ. p.* 299.

[**] Luci, quam viderat, obſtat, BEAUSOBRIUS *l. c. p.* 19. rationes Platonicas hic admiſcens, quæ longe diverſæ ſunt.

iret, ſimulacra ſimulacrorum induiſſe, juxta Gnoſticos, teſte PLOTINO [tt] opus erat, ex qua cauſſa mali moralis originem repetebant, & ad hos angelos cauſſam devolvebant: quo pacto ſcintillam illam, quæ animæ ex divinæ lucis oceano, ex quo effluxit, ineſt, ſupprimi, hincque omnis infelicitatis cauſſam oriri neceſſe erat. Magno itaque Salvatore opus erat, qui ſpem amiſſam reſtitueret. Et hic Caulacau ille eſt, de quo jam porro tractabimus.

§. XIII.

Nempe ex inclinatione illa ad inferiora, quæ tenebras poſt ſe trahebat, cum & ipſe demiurgus, & qui ab eo conditi ſunt angeli, in creando mundo innumeras reſtrictiones, privationes, mala mortemque ipſam admittere deberent, anima ex cœlo delapſa & hos limites transiens affectuum cacoëthes contraxit, qui ſecundum Baſilidem ſunt προσαρτήματα, *appendices ex hoc transitu adnata, nempe ſpiritus* [materiales,] *appenſi animæ ratione præditæ, per quandam confuſionem & conturbationem principiorum* [σύγχυσιν ἀρχικὴν] *quibus & alias rurſus ſpirituum adulterinas & diverſi generis naturas adnaſci dicebat.* Ita CLEMENS, [uu] cujus verbis lucem egregie affudit BEAUSOBRIUS. [*] Qui licet hanc confuſionem perperam ex Platonica materiæ conditione derivet, in eo tamen acute vidit, quod

 hæc

[tt] *L. c.*

[uu] *Stromat. l. II. p.* 408.

[*] *L. c. c.* 2. *p.* 20. *ſeqq.* ubi recte Maſſuetum notat, qui hoc Philoſophiæ genus non ſatis eſt aſſecutus.

hæc confusio principiorum, in mixtura lucis & tenebrarum, ad originem mundi materialis, ex Philosophia barbarica sive Chaldæa, [Orientalem nos, ob latitudinem terrarum, in quibus floruit, dicimus] referenda sit, licet materiam æternam, quod tamen Vir eruditissimus vult, in tenebris non posuerit, uti ex PLOTINO (xx) est evidentissimum. Ita cum in mundum & præcipue hominem, mali generis spiritus descendissent, remedium altius & supra demiurgum ad pleroma usque assurgens assignandum erat, quo spirituum materialium malignitas superari, hominesque ab iis liberari possent. Scilicet mentem divinam, quæ proxima ab ineffabili Deo æon est, misertam animarum, a malis istis spiritibus vexatarum, velut principalem Dei summi virtutem in mundum descendisse, Basilides docuit. Rem ita narrat IRENÆUS: *Innatum & innominatum patrem, videntem perditionem, misisse primogenitum Nun suum, [& hunc esse, qui dicitur Christus] in libertatem credentium ei, a potestate eorum, qui mundum fabricaverunt. Et gentibus ipsorum autem apparuisse eum in terra hominem & virtutes perfecisse; quapropter neque passum eum, sed Simonem quendam Cyrenæum angariatum portasse crucem ejus pro eo; & hunc secundum ignorantiam & errorem crucifixum, transfiguratum ab eo, uti putaretur, ipse esse Jesus: & ipsum autem Jesum Simonis accepisse formam, & stantem irrisisse eos. Quoniam enim virtus incorporalis erat, & Nus innati patris, transfiguratum quemadmodum vellet, & sic ascen-*

(xx) *L. c. c.* 12. *p.* 211. qui locus memorabilis est.

ascendisse ad eum, qui miserat eum, deridentem eos; cum teneri non posset, & invisibilis esset omnibus. Eadem prorsus recitat Theodoretus: nec multum discedit ab ea narratione EPIPHANIUS, [yy] qui eum ita de Christo sensisse dicit: *Specietenus* [ὡς δοκήσει] *duntaxat mortalibus apparuisse, quippe quod in eo cernebatur, nihil præter imaginem fuisse, neque vero aut hominem extitisse, aut carnem induisse.* Quibus cum fabulam de Simone Cyrenæo crucifixo subjecisset, addit: *Eum nihil perpessum in cœlum evolasse. Interea Simonem, non Christum in crucem sublatum esse: Jesum enim in cœlum evectum virtutes omnes penetravisse, dum ad patrem suum reversus sit. Hunc enim esse illum patris commemoratum filium, qui ad opem humano generi ferendam submissus sit, propter eam quam inter homines perinde ac angelos perturbationem cœlestis pater viderat. Atque hunc esse salutem nostram, qui in mundum venerit, solisque nobis hanc rei veritatem aperuerit.* His patrum testimoniis si standum est, Christus prima æon fuit, emanatioque primaria, πρωτότοκος τοῦ πατρὸς, mens divina ad medendum malo in mundo materiali omnia susque deque vertenti missus, liberator & Salvator futurus. Is verum corpus non induit, sed putatitium, in quo visibiliter miracula divina patravit; Ast cum odio angeli Judaicæ genti imperantis, & nationem hanc rabie in illum exagitantis ad crucis supplicium raptus esset, cruci tamen affigi non potuit, sed ascendit ad cœlos, delusa Judæorum protervia, qui Simonem Cyrenæum in ejus figura cruci affixerunt, cum ipse ad pa-

[yy] L. c. p. 71.

trem rediens, transiensque angelorum malorum ditiones eos vicisset, salus spesque una futura in eum credentibus. Fatemur, nos nihil vel absurdi vel ἀνακολούθου videre in hoc philosophemate Basilidis, ubi semel principia ejus admittuntur, licet impium in se sit, & evangelicæ veritati adversum: Ast intercessit iterum eruditissimus BEAUSOBRIUS, [zz] & imprimis Irenæum falsis narrationibus & documentis deceptum ineptam Basilidi sententiam tribuisse demonstrare aggreditur. Nam nec Theodoreti nec Epiphanii testimonia respicit, forte quod eos exscripsisse tantum Irenæum adeoque pro diversis testibus habendos non esse crederet. Ut autem si non mendacii, deceptæ tamen fidei Irenæum arguat, se evidenti CLEMENTIS ALEXANDRINI [aaa] loco permoveri fatetur. Ibi Doctor Alexandrinus, quem propius conterranei sui opiniones pernovisse contendit, late de Basilidis decreto disputat, quod martyrii nullum proprie præmium sit; ipsa quoque verba Basilidis affert, disputantis, præmium dari non posse ei, qui ex merito patiatur. Omnes autem ex merito pati, aut enim propter delicta pœnis & supplicio affici, aut pati quamvis innocentes, ut infantes, eo quod peccandi naturam & potestatem in se habeant, ideoque etiam pro peccatoribus habendos esse, ne providentiæ passionem immittenti malum aliquod adscribatur. Rationem addit Basilides, ex Jobo, καθαρὸν οὐδένα ἀπὸ ῥύπου, nullum esse mundum a sordibus & hominem,

[zz] *L. c. p.* 25. *seqq.*

[aaa] *Strom. l. II. p.* 506.

minem, quemcunque nominaveris, tamen hominem esse, Deum autem justum. Quod si quis ipsum Dominum objiciat tanquam hominem, ut ipsum pudore confundat, eo quod passus sit, dicere se: *non peccavit quidem, sed erat similis infanti patienti, immo quemcunque hominem nominaverimus, hominem esse, & a naturali sorde minime purum*: Quibus Basilidis verbis enarratis hæc, ut impietatem impostoris detegeret Clemens subjicit: Πῶς δὲ οὐ ἄθεος, θειάζων μὲν τὸν διάβολον, ἄνθρωπον δὲ ἁμαρτιτικὸν τολμήσας εἰπεῖν τὸν Κύριον; *quomodo non impius videatur Basilides, diabolum quidem inter Deos referens, ausus autem hominem peccandi potestate præditum Dominum dicere?* Quem locum clarissime evincere putat Vir doctissimus Basilidem, non verum tantum hominem putavisse Christum, sed vere etiam passum esse; sine qua thesi vana fuisset Clementis contra hæresiarcham disputatio: Vidit difficultatem MASSVETUS, [bbb] at nugatoria exceptione eam tollere conatus est, ratus pertinere hæc ad putatitium istum Christum, Simonem Cyrenæum, quod plane nihil ad rem facere recte Beausobrio observatum est. Non diffitemur nos, perlecto semel iterumque cum attentione Clementis loco, valde nos in partes suas pertraxisse virum ingenio & eruditione incomparabilem, & quæcunque semel elegerat, vi animi, qua pollebat, maxima, urgentem. Ast cum ejus tamen studium, quacunque liceret mercede, hæreticos veteres excusandi, paululum nos suspicaces fecisset, nec satis caussæ nos videre putaremus, cur

[bbb] Dis. *in Irenæum p* 61.

unanimia Irenæi, Theodoreti, Epiphanii testimonia velut falsa essent rejicienda, præcipue cum eorum relatio cum systemate Basilidiano cohæreat, paulo curatius rem omnem excussimus. Iterato autem examine tanta nobis viri optimi nobisque olim amicissimi auctoritas visa non est, ut veterum fidem sollicitaremus. Rationem suggessit ipse ille Clementis locus cum systemate Basilidis diligenter collatus. Clarissime enim ex verbis ejus a Clemente adductis patet, statuisse Philosophum Ægyptium; nullum hominem, qui revera homo est, esse labis expertem, etsi actu nunquam peccaverit, ideoque nunquam posse martyrii præmium poscere, cum habeat divina providentia, quod in eo puniat. Id principiis suis convenienter dixerat, eo quod materiam omnem vi naturæ suæ & originis ex tenebris progressam, semina mali in se habere crederet. Hoc vero ex Basilidis mente, quod nec negat Beausobrius, admisso, necessario sequitur, mentem patris in corpus hominis, qua hominis, verum descendere non potuisse, & impossibile fuisse, ut verum hominem Christum extitisse asseereret. Νοῦς enim jungi corpori materiali, in se malo, & quod opus & productio angelorum mundi creatorum, malorum principium, esset, non potuit. Quod si verum Christus corpus non habuit, nec vere passum esse oportet, aliumque cruci affixum fuisse censendum est, ejus forma conspicuum. Et hæc quidem convenienter dici orationi Basilidis a Clemente exhibitæ attenta lectio nobis fecit evidentissimum, postquam observaveramus, Basilidem καὶ ἄνθρωπον disputare, & objicientem: Christum passum esse, plane nihil peccantem, deductione

ctione ad absurdum convincere voluisse, ineptam esse hanc instantiam. Urget enim Philosophus, omnem hominem, qua hominem, peccandi potestatem habere, ex quo tacita illatione concludit, nec Dominum tum eximendum fuisse, si verus homo fuisset, eo quod peccati tamen semina & potestatem in se haberet. Non addit vero, quæ inde sequuntur, Christum non fuisse verum hominem, quales fuerint sintque martyres, eo quod ad præsentem disputationem non pertinebat. Clemens autem accurationis logicæ, quod ejus scripta omnia testantur, ignarus, & in disputando acer, argumentum ab invidia petit, & quod κατ' ἄνθρωπον Basilides disputaverat, illi tanquam veram sententiam tribuit, Christum velut peccati capacem passum esse, quod tamen utrumque vi systematis sui, Basilides non negare non poterat. Cujus generis paralogismos logicos quam plurimos facile detegent, qui Clementis Scripta attente legerint & examinaverint. Convenienter autem systemati suo negavisse Basilidem, Christum crucifixum esse, ex effectu quoque apparitionis, quem illi tribuebat, constare potest. Cum enim angelos mundi principes, & inter eos imprimis, quem reliquis majori tyrannide gravem aliis credebat, Judæorum terræ præfectum, vel Deum gentis Judaicæ, vicisse, eorumque artes & insidias evasisse, redeuntem invisibiliter ad patrem, contenderet; qui potuit tantam illi Judæorum angelo dominoque gentis rebellis potestatem in mentem divinam tribuere, ut hoc, quod insederat corpus, crucis supplicio afficere potuerit? Quæ omnia luculenter, nisi fallimur, disputata satis rationis sufficientis afferunt, cur veterum narrationes

ſequi, quam viri ingenioſe & erudite quidem, at parum veriſimiliter conjicientis & pronunciantis effatis ſubſcribere maluerimus. Arbitrium rei autem non nobis poſcimus, ſed lectori relinquimus.

§. XIV.

Huic vero menti divinæ, apparenti in mundo viſibili & angelorum malorum poteſtatem atque tyrannidem expugnanti, animis quoque demiſſis in corpora, & ab appendicibus illis malis miſere vexatis medicinam afferenti ſalutem hominibus partam Baſilides tribuit. Servatorem hunc vero, more ſuo ex patria diſciplina petito, Caulacau nomine inſigniviſſe, ex teſtimoniis ſupra adductis tenendum, &, quod duce Epiphanio ſcimus, repetendum eſt, vocem hanc Baſilidem ex loco JESAJÆ XXVIII: 10. deſumſiſſe. Quorum verborum licet varia ſit apud interpretes ſignificatio, [ccc] cum alii canonem ſupra canonem, alii ſpem ſuper ſpem, alii aliter vertant, de quo in præſentia diſpicere non vacat; dubium tamen nobis minime eſt, recte Epiphanium ex mente ſectæ Baſilidianæ vertiſſe ſpem ſupra ſpem. Ita enim verterant Græci interpretes, quorum cum maxima & divina fere inter Ægyptios eſſet auctoritas, & Chriſtianorum quoque plerique eam ſequerentur, ſatis rationis fuit Baſilidi, cur has potiſſimum voces, hoc ſpei ſenſu eligeret, ex quibus

---

[ccc] Vid. quæ *ad h. l.* erudite disputat CAMPEGIUS VITRINGA; add. qui in genuinam ſignificationem vocis קו diligenter inquirit ED. POCOK. *ad Port. Moſis p.* 48.

quibus Servatori nomen myſticum & diſciplinæ arcanæ conveniens effingeret. Cum enim illum Caulacau, ſpem ſupra ſpem, id eſt, ſpei ſummam, & maximum unicuique ſalutis portum nuncuparet, id quod nominis ratio ex Ebraismo prodit, conſtat inde, animarum, quas in alia vita peccaſſe dixit Baſilides, ſpem omnem eum ad hanc Dei mentem fidemque in eum retuliſſe, indicareque voluiſſe, redeundi ad patrem inque ſinum oceani divini, ex quo effluxerunt animæ, ſpem maximam atque unicam in eo niti. Diſerte id teſtatur THEODORETUS, Servatorem ab illis dici Caulacau, nec aliter legi poſſunt Irenæi verba, ut ſenſum fundant, quam: eum, qui in mundum deſcendit & aſcendit Salvatorem, eſſe Caulacau. Satis luculenter enim pergit: *Igitur qui hæc didicerit, & angelos omnes cognoverit, & cauſſas eorum, inviſibilem & incomprehenſibilem eum angelis & poteſtatibus univerſis fieri, quemadmodum & Caulacau fuiſſe: & ſicut filium omnibus incognitum fuiſſe ſic & ipſos a nemine oportere cognoſci.* Ex quibus verbis manifeſtum eſt, filium Dei, mentem patris eluſa Judaici angeli protervia gentisque rabie inviſibilem illis angelisque omnibus, cum ad patrem rediret, factum eſſe Caulacau. Commode itaque interpretandus eſt EPIPHANIUS, Caulacau, nomen eſſe contendens, ἄρχοντος τινὸς, principis cujusdam. Per ἄρχοντα enim hoc loco æones intelligi debent, de quibus nonnulla dixerat Epiphanius, ex quarum numero cum Jeſus prima & maxima fuerit, conſtat inde, nec Epiphanium reliquis in asſignanda barbaræ voci ſignificatione contradicere.

§. XV.

§. XV.

Patet ex dictis, ad hanc ſpem omnia in ſyſtemate Baſilidiano redire, eamque proram puppimque ſalutis fidelium, ex horum hominum mente, eſſe. Diceremus, eſſe Baſilidianos, Elpiſticos Plutarchi peculiari Diſſertatione a nobis olim illuſtratos, ſi veriſimile eſſet, Gnoſticæ Philoſophiæ aliquid Plutarcho innotuiſſe. Qua vero ratione ſpem hanc in effectum deduci, & expectationis maximæ finem attingi poſſe Baſilides tradiderit, jam porro exponendum eſt. Et huc tota quidem Philoſophia moralis Baſilidis pertinet, cum theurgia ſive magia Ægyptiacis ſectis ſolenni: eam autem omnem hoc loco exponere, nec inſtitutum nec locus patitur: multa ex Clemente Alexandrino erudite collegit, digeſſit, illuſtravit Beauſobrius qui adeundus eſt. Qui niſi nonnulla perperam eſſet interpretatus, non haberemus, quod ejus obſervationibus adjiceremus. Itaque ut omne Baſilidis ſyſtema conſtet, & univerſa nominis Caulacau ratio & comprehenſio intelligatur, paucis edisſeremus, quo pacto illam ſpem per Salvatorem elpiſticum liceat attingere.

§. XVI.

Incipiendam eſſe ſalutis ex ſpe atque fide ſpe nitente exſurgentis acquiſitionem, a timore, genera ſpirituum diſtinguente, & electionem animæ propriam prodente, ex loco CLEMENTIS ALEXANDRINI [ddd] intelligitur, ubi, mentione facta canonis ſacri: Timor Domini initium ſapien-

[ddd] *Stromat. l. II. p.* 375.

ſapientiæ, addit: *hic Baſilidis ſectatores hoc dictum exponentes, dicunt ipſum principem, cum exaudiiſſet dictionem Spiritus miniſtrantis (in baptismo Salvatoris) propter auditionem & ſpectaculum fuiſſe obſtupefactum, cum ei præter ſpem annunciatum eſſet evangelium & ejus obſtupefactionem appellatam eſſe timorem,* ἀρχὴν γενόμενον σοφίας φιλοκρινητικῆς τε καὶ διακριτικῆς, καὶ τελεωτικῆς, καὶ ἀποκαταστατικῆς· οὐ γὰρ μόνον τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκλογὴν διακρίνας, ὁ ἐπὶ πᾶσι προπέμπει. *Qui [timor] factus eſt principium ſapientiæ tum discernentis & dijudicantis, tum perficientis & reſtituentis. Non enim mundum ſolum, ſed & electionem discernit, & ad ea omnia amandat.* Memorabilis locus, ab interpretibus vero non ſatis intellectus, in quo illuſtrando non ſine ingenii & judicii laude Beauſobrius verſatus. Quem prolixe cogitationes ſuas exponentem ipſe Lector adeat rogamus, nobis enim ea cuncta expendere, ob brevitatem non licet, ſed ad unum potiſſimum Clementis locum attendimus, ex quo diſcere licet, angelos mundi conditores, & imprimis Judæorum Deum reliquis potentiorem, obſtupuiſſe, cum in baptismate Salvatoris ex Spiritus miniſtrantis confeſſione audiiſſet, filium Dei apparuiſſe, ut ſemen divinitatis, hominis animæ ab omni æternitate inditum, excitaretur, & Spiritus divinus, per mentem divinam reduceretur ad ſuam originem, ita perficiendus, ut liberatus a malorum angelorum imperio & ſuam cognoſcat & discernat originem ab appendicibus illis ex creatorum opificio adnatis, & ita per ſpem, fidei auctorem, perficiatur ope Salvatoris, ut ſublatus ad ſuperas ſedes, & inviſibilis factus angelorum inſidiis, redire ad ſummum divinitatis unde exiit, fontem,

poſſit.

possit. Hæc angelos creatores cum audiissent, prius omnia ignorantes, obstupuisse, quod, quem totum suum opus, suique imperii esse crediderant, electionem habere, id est, esse partem ex Deo avulsam, Deoque per Salvatorem restituendam jam intelligerent. Veram esse hanc Basilidis mentem ex sequenti Clementis disputatione patet, qua evincere conatur ejusmodi metum attonitum angelis creatoribus non convenire. Dabimus Græca verba, interpres enim plane mentem Basilidis non assecutus est. Ita vero Clemens: Ἐι μὴ γὰρ προϋπῆρχεν ἄγνοια, ὐκ ἂν ὁ διάκονος [πνεῦμα] καλῆλθεν· ὐδ' ἂν ἔκπληξις εἶλε τὸ ἄρχοντα, ὡς ἀυτοὶ λέγυσιν· ὐδ' ἂν ἀρχὴν σοφίας ἐκ τῦ φόβυ ἔλαβεν εἰς τὴν φιλοκρίνησιν τῆς τὲ ἐκλογῆς, τῶντε κοσμικῶν· ἐι δὲ ὁ φόβος τῦ προόντος ἀνθρώπυ ἐπιβύλυς τῦ σφετέρος πλάσματος πεποίηκε τὺς ἀγγέλυς, ὡς ἐνιδρομένυ τῷ δημιυργήματι ἀοράτυ τῦ σπέρματος τῆς ἄνωθεν ὐσίας, ἢ ὑπολήψει κενῇ παρεζήλωσαν ὅπερ ἀπίθανον, ἀγγέλυς δημιυργίας ἧς ἐπίςευσαν οἷον τέκνυ τινὸς ἀυθέντας γενέσθαι ἄγνοιαν πᾶσαν κατεγνωσμένυς· ἢ προγνώσει ἐνεχόμενοι κεκίνηται. Ex quo loco colligimus: 1. Spiritum divinum ministerio destinatum designandi descensionem mentis divinæ ad liberandam ab angelis creatoribus eorumque principe animam, in baptismate J. C. id declaravisse, ideo descendisse filium Dei, 2. obstupefactum angelum creatorem, cum hæc audiisset, sapientem inde evasisse, ut cognosceret originem animæ, erroremque suum, credendo, hominum animam, ob animalem partem esse suum opus, adeoque suo imperio soli subesse, & didicisse inde distinguere inter opus invisibile, seminis supernæ essentiæ, id est hominis spiritualis, & inter opus

opus mundanum, hominem animalem a ſpiritibus creatoribus productum. 3. Itaque electionem in eo verſari, quod ſpiritualis homo cognoſcatur originem ex ſemine divinæ eſſentiæ habere, & diſtinguatur ab homine animali, libereturque per ſpem in Salvatore poſitam, fidemque ei nixam, ut quod discernendo cœpit, credendo continuetur, & tandem aicendendo, quo Servator aſcendit, perficiatur. Ex quo ſequitur, agnitionem electionis, id eſt originis divinæ, naturalem eſſe, producique a timore malorum ſpirituum, gignere vero ſpem liberationis per mentis divinæ apparitionem, eamque fidem eſſe electione nixam. Teſte enim iterum CLEMENTE: [ii] Φυσικὴν ἡγοῦν τὴν πίστιν καθ' ὁ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τατθμένην αὐτὴν, Baſilidiani *fidem naturalem eſſe dicunt, & quidem fundatam ordinatamque in electione.* Quin &, illo auctore, dicebant: Πίστιν ἅμα καὶ ἐκλογὴν οἰκείαν εἶναι καθ' ἕκαστον διάστημα, κατ' ἐπαλοκούθημα δ' αὐτῆς ἐκλογῆς τῆς ὑπερκοσμίου, τὴν κοσμικὴν ἁπάσης φύσεως συνέπεσθαι πίστιν· κατάλληλόν τε εἶναι τῇ ἑκάστου ἐλπίδι καὶ τῆς πίστεως τὴν δωρεάν· *Fidem pariter atque electionem domeſticam propriamque eſſe cuilibet intervallo*, [ſupramundano & mundano] *& ſecundum conſequentiam electionis ſupramundanæ ſequi univerſæ naturæ fidem; & pro modo ſpei cujusque conveniens quoque eſſe donum fidei.* Ex quibus locis intelligitur, electionem, cujus toties meminit Clemens, ſecundum Baſilidem eſſe opus originis divinæ animæ, ſive potius hominis ſpiritualis, ab animali prope diſtinguendi, in cujus agnitione, appre-

[ii] *Str. l. II. p. 363.*

apprehensioneque spei in Christo fundatæ, fides, & per eam salus nitatur. Non disputabimus hoc loco, utrum fidem ex electione ortam liberam vel necessariam fecerint Basilidiani, quorum posterius affirmat & oppugnat Clemens, prius facta distinctione inter hominem spiritualem & animalem probat Beausobrius. Recte quidem, modo teneatur, ex necessitate naturæ suæ hominem spiritualem salvari, quod Tatianum quoque & Valentinum, (addi possunt Gnostici, & Orientales Philosophi omnes cum duce Zoroastre) affirmasse recte Viro eruditissimo observatum est. Qui locis Clementis adductus electionem putat esse spiritum quendam divinum animæ collatum, particulam luminis ex cœlo demissam, essentiam fonti suo similem, naturæ cœlestis, & supramundanæ, qua mors destruitur, Deus cognoscitur, profunda intelliguntur &c. Quæ omnia recte se habent, modo ab essentia hominis spirituali & supramundana, ab invisibili semine supernæ essentiæ [quas voces Basilidianas Clemens habet] non distinguantur. Hæc enim scintilla divina ubi per fidem atque spem excitatur, invisibilem hominis partem angelorum malorum potestati subtrahit, & Servatori nixa ascendit, unde descenderat ad ipsum Deitatis fontem, delusis malis angelis, qui hanc electionem ignoraverant. Et hoc quidem pacto comprehendi luculenter potest, quo sensu Basilides, teste IRENÆO, credentibus promiserit; *qui hæc didicerit, & angelos omnes cognoverit, & caussas eorum, invisibilem eum & incomprehensibilem* (nempe secundum electionem) *angelis & potestatibus universis fieri, quemadmodum & Caulacau fuisse, eosque cum sciant ipsi omnes & per omnes transeant,*

ipsos

ipsos omnibus incognitos & invisibiles esse. Comparari hæc cum Valentini deliriis velimus, quæ lucem obscuris Basilidis sententiis fœnerabuntur. Ex his vero intelligi quoque potest, cur matyrium Basilides rejecerit. Satis id obscure indicat IRENÆUS: *Quapropter & parati sunt ad negationem, qui sunt tales immo magis, ne pati quidem propter nomen possunt, cum sint omnibus similes.* Cui ænigmati locus Clementis supra adductus lucem conciliat, ubi Basilidem contendisse ait, pati quemlibet propter culpam, & alium quidem propter electionem, cum in alia vita peccaverit, per matyrium, alium propter maleficia supplicio. Hujus enim rationem ex animæ origine, id est, electione, derivandam esse supra jam monuimus: anima enim cum particula cœlestis essentiæ esset, ad inferiora & materialia, sive ad tenebras inclinans peccavit, unde ubi martyrium patitur, innatam labem luit. Quod cum martyrii notionem evertat, sequitur inde, ejus in systemate Basilidiano locum nullum esse; unde mirum non est, hos homines ad abnegationem, ad evitanda martyrii supplicia, fuisse paratos, quin & eo nomine passiones pro nomine Christi suscipere non potuisse, quod omnibus corruptione lapsus animæ sint similes, nec unus sanctitatem prorsus innocentem habeat.

§. XVII.

Plura sunt, quæ Basilidis ejusque sectatores præscripsere homini spem summam salutis per Caulacau obtinendam anhelanti, quæ huc omnia referre non vacat, cum constitutum nobis non sit, integram disciplinæ Basilidianæ historiam exponere. Non omittendum tamen, quod IRENÆUS,

consentientibus Theodoreto & Epiphanio tradit: *Contemnere idolothyta, & nihil arbitrari, sed sine aliqua trepidatione uti eis, habere autem & reliquarum usum indifferentem, & universæ libidinis. Uti autem magia & incantationibus, & reliqua universa periergia.* In quibus omnibus excusare & famam Basilidis tueri conatur BEAUSOBRIUS. Et idolothytorum usum & esum eos probasse mirum non est, qui licere multa nec nocere posse animæ in electione consistenti affirmaverunt. Quod vero ad libidines attinet, quamvis certum sit, non peccatum tantum ipsum, v. gr. adulterium, sed & peccandi habitum & inclinationem Basilidem ad animæ labem ex descensu ad inferiora derivasse, ut allato Clementis loco est manifestum, quamvis etiam eodem auctore certum sit, pertinere libidinem inter appendices animæ in transitu per ditiones malorum angelorum adnatas, adeoque opus materiæ & malorum spirituum esse, & per consequens, Basilidem omnem libidinem hominis spiritualis non esse, statuisse; certum tamen quoque est, eum istud appendicis genus tantum ad animalem hominem, qui creatorum opus est retulisse; unde verisimile est, eum docuisse, ejusmodi libidines animæ electæ non nocere posse, sed purgandas esse in animali parte. Quod occasionem deinde dedit, Basilidem accusandi, quod omne libidinis genus permiserit. De quo tamen in tanta monumentorum Basilidis penuria plura dicere, vel conjicere quoque non licet. Tertium quod Basilidianis tribui solet, περιεργία magica est, imaginibus, incantationibus, invocationibus usa. Fluctuat hic Beausobrius, & exculpandorum Basilidianorum desiderio plenus, mox con-

sudisse

ſudiſſe Patres mathematicos & magos putat, mox in diverſis magiæ generibus præſidium ponit, mox non omnem ſuperſtitionem magiam eſſe contendit, mox ex figuris ſymbolicis exſculpi magiam non poſſe exemplis eruditorum inter Chriſtianos errorum probare ſatagit. Concedamus hæc Viro eruditiſſimo omnia, eo quod clare apparet, non auſum fuiſſe negare, Baſilidem cum ſectatoribus in quodam cum ſpiritibus commercio eorumque invocatione & evocatione imaginibus facta præſidium poſuiſſe, ideoque cauſſæ tantum patrocinium in diverſa magiæ notione, acute magis, quam accurate, quæſiviſſe. Illud veriſimillimum, Philoſophum Ægyptiacum, Orientali Philoſophiæ, more gentis ſuæ, innutritum, magiam philoſophicam, qualem fovebat Philoſophia Orientalis Chaldaica, Perſica, Syriaca, Ægyptiaca, commendaviſſe, ad liberationem a poteſtate angelorum malorum. Quod facile ſuccurriſſet memoriæ Viri optimi, ſi recordatus fuiſſet, eandem non Chaldaicæ ſive barbaricæ, quam ipſe agnoſcit, Philoſophiæ tantum ſententiam fuiſſe, ſed Ægyptiacæ quoque, & PLOTINI quoque teſtimonio conſtare, praxin magicam inter Gnoſticos fuiſſe receptiſſimam. Inſectatur enim illos, (kk) quod *cantilenas quasdam componant, ad illa pro arbitrio commovenda, non corpora ſolum & animas, ſed etiam his ſuperiora flectenda: eosque faſcinationes & delimimenta perſuaſionesque compoſuiſſe, ut & verba exaudiant, atque trahantur. Si quis itaque noſtrum artificioſe admodum noverit talia quædam pro-*

 nuntiare,

(kk) *Enn. II. 9. c. 12. p. 212.*

nuntiare, & certa quadam ratione cantus sonosque edere, atque aspirannenta vocis & sibila, & quæcunque alia apud eos SCRIPTA SUNT, VIRTVTEM MAGICAM continere. - - Gloriari præterea, se morbos expellere, morbosque dicere esse dæmones, eosque verbis expellere se posse profiteri, ideoque a vulgo, magorum vires nimium admirante præstantiores haberi &c. Quæ cum magiam Gnosticorum in aprico ponant, quæ caussa quæso est, cur demamus fidem Irenæo, Theodoreto, Epiphanio, uno Clementis silentio, infirmo satis argumento ducti, & magiam inter media Basilidis ad consequendam spem summam facientia non collocemus? Sed ut omni exceptioni effugium obstruatur, notari velimus, magiam hos homines non ad salvandum hominem spiritualem, sed ad animalem tantum, requisivisse. Itaque si priori sensu eorum magiam negaveris, recte facies, verum minus opportune.

§. XVIII.

Restat, ut quem exitum humano generi peperisse Caulacau apparitionem dixerit, ex mente Basilidis paucis edisseramus. Rediisse mentem ad patrem, victis malis angelis, viamque fecisse invisibili modo ad eundem Deum revertendi credentibus, ex dictis hoc loco repetendum est. Putat Beausobrius & ex silentio PP. Basilidem non reprehendendum concludit, eum resurrectionem Jesu hominis non negasse, eumque ex mortuis resuscitatum admisisse, corpore isto per aëra tandem dissipato. De quibus quid sentiendum sit, ex superioribus constare potest. Si enim pati non potuit, vel verum corpus non habuit, resurrectioni quoque locus non fuit; dubium quoque

haud

haud eſt, Clementem reſurrectionem Chriſti pro refutando Baſilidis errore de martyrio adducturum fuiſſe, ſi eam unquam credidiſſet. Et qui potuit reſurrectionem corporis Chriſti ſtatuere, cum omne corpus hominis demiurgi opus ad mortem inclinans eſſe crederet? Simile itaque fatum etiam fidelibus patet; negata enim, teſte IRENÆO (ll) reſurrectione, quam cauſſam vitiorum immortalem reddere cenſebant, ut recte Beauſobrio obſervatum, hominem ſpiritualem ſuo elemento, animalem, ſi ratione uti didicerit, cœleſtibus ſedibus asſignabant, Valentino & Gnoſticis aliis ſimiles. In quo ſpem maximam expletum iri credentes, cum id Servatoris auxilio adſcriberent, quo duce angelorum poteſtates evaſiſſent, recte inde CAULACAU eum dici crediderunt. Et hæc quidem, quantum Philoſophiæ Baſilidianæ obſcuritas paſſa eſt, de ænigmate hoc dicta lector æquus boni conſulat; clariora ſi quis dederit, lampada ei lubentes trademus. (mm)

TANTUM.

(ll) *L. c. c.* 23.

(mm) Ex his vero late disputatis conſtat, nomen Caulacau non ad mundum referendum eſſe in loco Irenæi allegato, ſed pro *mundus*, legendum eſſe *mundi*, quamvis & hoc pacto non omnes corrupti loci tenebræ dispareant.